

ოპტიმალური ეკონომიკური სტიმულირების პოლიტიკა პანდემიის პირობებში

DOI - 10.36962/ecs105/3/2022-49

ლელა ბოჭოიძე

სტუ ასოცირებული პროფესორი,
lela.bochoidze7@gmail.com

მაია ჩინჭალაძე

სტუ ასოცირებული პროფესორი

ნინო დარსაველიძე

სტუ ასოცირებული პროფესორი

ანა კურტანიძე

სსუ სრული პროფესორი

რეზიუმე

რისკ ფაქტორებს, რომლებიც დასახელებულია, საქართველოს ბიუჯეტის კანონის ცვლილებების პროექტის სცენარების 2021 წლის დოკუმენტში, მიეკუთვნება:¹ პანდემიის გამწვავების რისკი; ტურიზმის სექტორის შემოსავლების მკვეთრი შემცირება; სავაჭრო ბრუნვის ზრდის მიუხედავად, მიწოდების ხარჯების ზრდა, რომელიც აიხსნება, მსოფლიოში მიმდინარე ინფლაციური პროცესებით; ასევე დასახელებულია, გაზრდილი გლობალური ვალი და გლობალური მომხმარებლის ქცევის ცვლილება. დაბალ და საშუალო შემოსავლების ქვეყნებში, განსაკუთრებით დიდი სირთულეს წარმოადგენს ეკონომიკის სტიმულირება - პანდემიის პირობებში. სტატია ეხება გლობალურ პრობლემებს და მათ გადაჭრის გზებს. შესაძლებლობისდაგვარად, სწრაფად უნდა მოხდეს ეკონომიკის აღდგენა.

კერძო სექტორის ნახალისების მიზნით, მთავრობის ქმედე-

1 მაკროეკონომიკური სცენარების ანალიზი <https://www.mof.ge/images/File/2022-biujeti/01-10-2021/danartebi/scenarebis%20analizi.pdf>

ბებით იქმნება, ეკონომიკური სტიმული. ტერმინი - ეკონომიკური სტიმული - ეყრდნობა ბიოლოგიური სტიმულის და მასზე რეაგირების პროცესების ანალოგიას.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკა, რეცესია, სტიმულირება, ინვესტირება, ეკონომიკური სტიმულირების გეგმები, რიკარდის ექვივალენტობა.

შესავალი

რეცესიის მიმდინარეობის პროცესის დასაძლევად, ჩვეულებრივ, მთავრობა მიმართავს ეკონომიკური სტიმულირების სისტემას და ახორციელებს ეკონომიკის სტიმულირების პოლიტიკას. აღსანიშნავია, რომ არამართო პანდემიით გამოწვეული შოკის შედეგად, გაიზარდა უმუშევრობა. როგორც შემპეტერი აღნიშნავდა,¹ ტექნოლოგიური ინოვაცია ამცირებს მოთხოვნას მუშახელზე, ვინაიდან ხელოვნური ინტელექტი გონებრივი შრომის მნიშვნელოვან ნილს ანაცვლებს. ინვესტირება კი მიმართულია სწორედ მაღალტექნოლოგიური სექტორებისაკენ, რაც შრომაზე მოთხოვნას კიდევ უფრო ამცირებს. შედეგად კი თუ კაპიტალის ნილი იზრდება, სხვა მაკროეკონომიკური ცვლადები შემცირდება. ეს უარყოფითად აისახება დასაქმების და მოხმარების მაჩვენებლებზე. ამ ვითარების გათვალისწინებით, სტიმულირების პოლიტიკამ უნდა შეძლოს დასაქმების უზრუნველყოფა და არ დაუშვას აუცილებელი შრომის ჩანაცვლება ჭარბი ტექნოლოგიური პროცესებით. მხოლოდ ამ ვითარებაში მიიღებს ეკონომიკური სტიმულირების პოლიტიკა - ოპტიმალურ სახეს.

კოვიდ - 19 პანდემიის კრიზისის საპასუხოდ და ეკონომიკის გასაჯანსაღებლად, მთავრობის მიერ, მართლაც უპრეცედენტო ზომებია მიღებული, როგორც ჯანდაცვის სისტემის მართვის, ასევე, ბიზნესის სწრაფი ადაპტაციის და მართვის კუთხითაც. დღის წესრიგში დგას ინვესტიციების მიმართვა იმ სექტორებისკენ, რომლებიც გადამწყვეტ როლს ითამაშებენ პანდემიის შეჩერების საკითხში. ეს სექტორებია - ჯანდაცვა,

1 ანდრე გერბერი / მარკუს შრაიერი „ვინრო პერსპექტივა“ იანვარი 2018

სასწავლო დაწესებულებები, ტრანსპორტი, ციფრული ინფრასტრუქტურა. მით უფრო რომ, მთელს მსოფლიოში, საპროცენტო განაკვეთების დაბალი დონე, ინვესტირებისათვის შესაფერის გარემოს ქმნის. ფაქტია, რომ მკვეთრად შემცირდა კერძო ინვესტირება, ვინაიდან პანდემიის დროს ეკონომიკის პერსპექტივებთან დაკავშირებით, პროგნოზირება დიდ რისკებს მოიცავს. ერთადერთი გამოსავალი - პრიორიტეტულ პროექტებში, საჯარო ფინანსების ინვესტირებაა.

ძირითადი ნაწილი

ეკონომიკური სტიმულირების პოლიტიკა არის ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის თანხვედრი, რადგანაც ემსახურება კერძო სექტორის გაჯანსაღებას, სადაც მნიშვნელოვნად უნდა შემცირდეს ოპერაციული დანახარჯები, გაუმჯობესდეს საჯარო ინვესტიციების მართვის პროცესები. უნდა მოხდეს არა ინვესტიციების შემცირება, არამედ-მათი რელოკაცია და მართვის პროცესის დახვეწა.

ეკონომიკური სტიმულირების კონცეფციის ავტორები ჯ. კეინსი და რ. კანი თვლიდნენ რომ რეცესიის დასაძლევად მთავრობამ უნდა მიმართოს ექსპანსიონურ ფისკალურ პოლიტიკას ან მონეტარულ პოლიტიკას.¹ უნდა აღინიშნოს რომ ეკონომიკური სტიმული მეტად მიზანმიმართულია და ხელს უწყობს კერძო სექტორში ინვესტიციების განხორციელებას. კერძო სექტორმა უნდა შეასრულოს მნიშვნელოვანი მისია რეცესიის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხში, რის შედეგადაც გადალახული იქნება ისეთი მნიშვნელოვანი რისკები, როგორიცაა ჰიპერინფლაცია. ხოლო დეფიციტის სტიმულირების გაზრდილი დანახარჯები დაბალანსდება, ეკონომიკური ზრდის შედეგად მიღწეული, გაზრდილი საშემოსავლო გადასახადებით.

არ შეიძლება გვერდი ავუაროთ კეინსის მოწინააღმდეგე კონცეფციებს, ერთ-ერთი მათგანია - „რიკარდიანის ექვივალენტობა“-ამ ეკონომიკური თეორიის თანახმად კერძო სექტორის აღდგენას, ხელს შეუშლის ეკონომიკური სტიმული, ვინაიდან იქმნება რე-

1 <https://ka.thelittlecollection.com/economic-stimulus-12391>

ცესიის რეალური საფრთხე. თუ გაიზრდება მოთხოვნა შრომაზე და მუშახელზე, შესაბამისად უნდა გაიზარდოს მათი ხელფასებიც, რაც შეამცირებს კერძო ბიზნესის მოგებას. ამასთანავე, სესხით ეკონომიკური სტიმულირების შემთხვევაში, ინვესტორებიც და მომხმარებლებიც მზად უნდა იყვნენ სესხის მომავალი გაზრდილი გადასახადებით დაფარვისათვის, რაც არასასურველია მათთვის. ამ მოსაზრებებს არ ეთანხმებოდნენ კეინსიანელები. მაგრამ, ევროკავშირის ქვეყნების 2008 წლის ფინანსური კრიზისის ანალიზმა აჩვენა, რომ რიკარდიანის ეკვივალენტობა მოქმედია. სწორედ იმ ქვეყნებმა აჩვენეს კრიზისის დაძლევის მაღალი მაჩვენებლები, რომელთაც სახელმწიფო ვალების მაღალი დონე ქონდათ.

სხვადასხვა ეკონომიკური თეორიების თანახმად, ეკონომიკური სტიმულირების პოლიტიკა, რეცესიას, სხვადასხვაგვარად აღიქვამს. რიგ შემთხვევაში რეცესია არის ბაზრის გაჯანსაღება და კორექტირება - ნეგატიური ეკონომიკისაგან, ხოლო სხვა შემთხვევაში - არასწორი ინვესტირების შედეგების გამოსწორების პროცესი. სხვაგვარად, ეს არის შემოქმედებითი განადგურების პროცესი, რომელიც აღწერა შუმპეტერმა მისი თვალთახედვით, ეკონომიკური სტიმულირების სისტემა, ინოვაციური ტექნოლოგიით და მასში ინვესტირებით აძლიერებს სექტორებს, რითაც ასტიმულირებს მძლავრ რეცესიას და შედეგად, ეკონომიკური სტიმული, ეკონომიკას რეცესიაში ჩაითრევს.

ინვესტიციური პროექტები, დღევანდელ რეალობაში, ქმნიან დამატებით სამუშაო ადგილებს, აძლიერებენ ქვეყნის ინფრასტრუქტურას, აჩქარებენ მიმდინარე პროექტებს. კერძო ინვესტიციების სტიმულირების როლის ზრდა უმნიშვნელოვანესია, პანდემიით გამოწვეული კრიზისის დაძლევის პროცესში. ციფრული კომუნიკაციების, სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის ჯანდაცვისა და სოციალური სერვისების სექტორების ხელშეწყობა, უმოკლეს დროში შეასუსტებს, პანდემიის ზეგავლენას ეკონომიკაზე.

დასკვნა

COVID-19-მა ვერ მოახდინა გლობალიზაციის დისკრედიტაცია. უახლესი ტექნოლოგიები და მრავალმხრივი ინსტიტუტები

ენინაალმდეგება არა მხოლოდ ვირუსების გავრცელებას, არამედ, პანდემიით შექმნილ ეკონომიკურ კრიზისსაც. ხოლო, არსებული პოლიტიკის ინსტრუმენტები და ინსტიტუციური მოწყობა, ხელს უწყობს, ოპტიმალური ეკონომიკური სტიმულირების პოლიტიკის გატარებას და ქმნის სტაბილურობის მოლოდინებს.

ამგვარად, სახელმწიფო ინვესტიციები, ძლიერი იარაღია სტიმულირების ღონისძიებების გატარების სფეროში, ეკონომიკაზე პანდემიის ზემოქმედების შესასუსტებლად, ქმნის რა ხელშემწყობ ნიადაგს, მდგრადი ეკონომიკური წინსვლისა და რეცესიის დაძლევის პროცესში.

პანდემიამ პასუხი გასცა კითხვებს თუ რატომ არის აუცილებელი სახელმწიფო ინვესტიციების გაზრდა, რა პოტენციური გავლენა ექნება ინვესტიციების გაზრდას პრიორიტეტულ დარგებში, რამდენად აისახება ეკონომიკური სტიმულირების პოლიტიკა დასაქმების მაჩვენებელზე, რამდენად აუცილებელია ეკონომიკური სტიმულირების პოლიტიკის აქტიური გატარება, ეკონომიკის აღსადგენად, პოსტკოვიდურ პერიოდში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მაკროეკონომიკური სცენარების ანალიზი <https://www.mof.ge/images/File/2022-biujeti/01-10-2021/danartebi/scenarebis%20analizi.pdf>
2. ანდრე გერბერი / მარკუს შრაიერი „ვინრო პერსპექტივა“ იანვარი 2018
3. <https://ka.thelittlecollection.com/economic-stimulus-12391>
4. https://www.iep.ru/files/text/Gaidar_IEP_monographs/Ec_virus-text.pdf

REFERENCES:

1. Analysis of macroeconomic scenarios <https://www.mof.ge/images/File/2022-biujeti/01-10-2021/danartebi/scenarebis%20analizi.pdf>
2. Andre Gerber / Marcus Schreier “Narrow Perspective” January 2018

3. <https://ka.thelittlecollection.com/economic-stimulus> 12391

4. https://www.iep.ru/files/text/Gaidar_IEP_monographs/Ec_virus-text.pdf

OPTIMAL ECONOMIC STIMULUS POLICY IN THE PANDEMIC SITUATION

Lela Bochoidze,

GTU Associate Professor;
lela.bochoidze7@gmail.com,

Maia Chinchaladze ,

GTU Associate Professor;

Nino Darsavelidze,

GTU Associate Professor;

Ana Kurtanidze ,

GAU Full professor.

RESUME

The risk factors named in the 2021 Draft Scenario for Amendments to the Budget Law of Georgia include: risk of pandemic exacerbation; a sharp decline in revenues of the tourism sector; despite the increase in trade turnover, the increase in supply costs, which is explained by the world's ongoing inflationary processes; increased global debt and changes in global consumer behavior are also mentioned. In a pandemic, it is especially difficult to stimulate the economy in low- and middle-income countries. The article discusses global issues and potential solutions. The economy must be recovered as quickly as possible.

Government actions create an economic incentive to encourage the private sector. Economic stimulus is based on the analogy of biological stimulus and response processes.

Keywords: Economic stimulus, recession, stimulus, investment, economic stimulus plans, Rickard equivalence.